

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACOVIŠTĚ
V PRAZE

Ministerstvo kultury	
Došlo: 17-06-2016	
Č.j.	počet listů: 41
Přiděl. N.P.P.	počet listů příloh:

Ministerstvo kultury
Vážená paní
Mgr. Petra Ulbrichová
vedoucí odd. ochrany kulturních
památek v odboru památkové péče
Maltézské náměstí 1
118 01 Praha 1 – Malá Strana

Váš dopis čj. / ze dne
MK 33168/2016 OPP,
MK-S 660/2016 OPP ze dne 12. 5. 2016,
Dvořáková Jana Ing/431

Naše čj.
NPÚ-311/39928/2016

Vyřizuje / tel.
Ing. arch. Kracík/204

Spisový znak
810.4

V Praze dne
17. 6. 2016

Věc: Řízení o prohlášení souboru mostních objektů „Libeňský most“, překlenující řeku Vltavu mezi Holešovicemi a Libní v hl. m. Praze, za kulturní památku – žádost o doplnění odborného stanoviska

Holešovice, Libeň, Praha 7, 8

Ochranné pásmo Pražské památkové rezervace

Vážená paní magistro,

Ministerstvo kultury dopisem č. j. MK 33168/2016 OPP ze dne 12. 5. 2016, doručeným dne 19. 5. 2016, požádalo Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Praze (dále jen NPÚ ÚOP PR) o doplnění odborného stanoviska k návrhu na prohlášení za kulturní památku ze dne 18. 2. 2016, pod č. j. NPÚ-311/6327/2016.

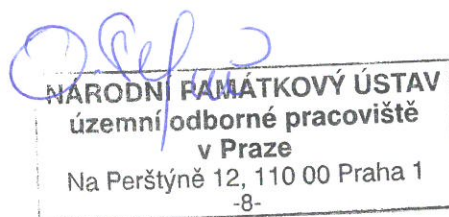
Ve své žádosti uvádíte, že se naše stanovisko podrobně zabývá především hodnotami části na holešovickém břehu a přemostění hlavního toku řeky. Dále žádáte o doplnění našeho stanoviska o podrobně vyjádřené důvody, pro které doporučujeme prohlásit celé soumostí, včetně částí, na nichž se architekt Janák pravděpodobně nepodílel, případně vyznačit jeho podíl na celkové kompozici soumostí.

Text návrhu na prohlášení za kulturní památku se nezabývá pouze částí na holešovickém břehu, ale všemi jednotlivými částmi mostu na území obou katastrů v duchu pokynu Regionální komise (navrhnou most jako celek). Architekt Janák se zcela jistě podílel na řešení mostu jako celku, nikoliv pouze jeho částí, protože sama bazální praxe zakázky nutně počítala s celkovým zpracováním. O tom, že architekt Janák je prokazatelně autorem architektonické koncepce také jasně dokládají známé podklady, mezi jinými architektova kresba, prezentovaná ve stálé expozici Sbírký moderního a současného umění Národní galerie ve Veletržním paláci. Není nám zřejmý smysl dotazu: autorské určení jasně dokládá jednotnost architektonického výrazu celého soumostí. Laickému pohledu se může naskýtat podezření odlišné pojetí jednotlivých částí mostu, což ovšem pochopitelně vychází z nosné konstrukce, tedy oblouků, respektive rámových železobetonových nosníků, které dimenzovali inženýři František Mencl a Václav Dašek.

Památkovou hodnotu Libeňského mostu spatřujeme především v jeho celku. Domníváme se, že veškeré podrobné důvody a argumenty pro prohlášení mostu za kulturní památku byly již obsaženy v našem návrhu z 18. 2. 2016.

V souvislosti s Vaším dotazem jsme si vyžádali rovněž stanovisko Metodického centra průmyslového dědictví (Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ostravě), které přikládáme přílohou.

Ing. arch. Ondřej Šefců
ředitel

Přílohy:

- Stanovisko Metodického centra průmyslového dědictví, Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ostravě.

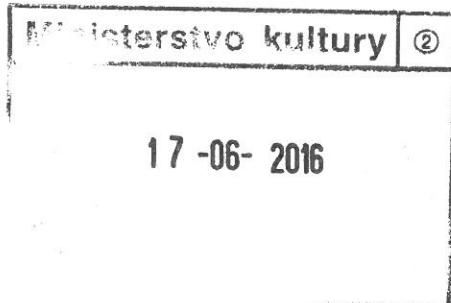
NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACOVISŤE
V PRAZE

MKCRP009XNXM

1/12

Průvrat
w

Ministerstvo kultury
Vážená paní
Mgr. Petra Ulbrichová
vedoucí odd. ochrany kulturních
památek v odboru památkové péče
Maltézské náměstí 1
118 01 Praha 1 – Malá Strana

Váš dopis čj. / ze dne
MK 33168/2016 OPP,
MK-S 660/2016 OPP ze dne 12. 5. 2016,
Dvořáková Jana Ing/431

Naše čj.
NPÚ-311/39928/2016

Vyřizuje / tel.
Ing. arch. Kracík/204

Spisový znak
810.4

V Praze dne
17. 6. 2016

Věc: Řízení o prohlášení souboru mostních objektů „Libeňský most“, překlenující řeku Vltavu mezi Holešovicemi a Libní v hl. m. Praze, za kulturní památku – žádost o doplnění odborného stanoviska

Holešovice, Libeň, Praha 7, 8

Ochranné pásmo Pražské památkové rezervace

Vážená paní magistro,

Ministerstvo kultury dopisem č. j. MK 33168/2016 OPP ze dne 12. 5. 2016, doručeným dne 19. 5. 2016, požádalo Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Praze (dále jen NPÚ ÚOP PR) o doplnění odborného stanoviska k návrhu na prohlášení za kulturní památku ze dne 18. 2. 2016, pod č. j. NPÚ-311/6327/2016.

Ve své žádosti uvádíte, že se naše stanovisko podrobně zabývá především hodnotami částí na holešovickém břehu a přemostění hlavního toku řeky. Dále žádáte o doplnění našeho stanoviska o podrobně vyjádřené důvody, pro které doporučujeme prohlásit celé soumostí, včetně částí, na nichž se architekt Janák pravděpodobně nepodílel, případně vyznačit jeho podíl na celkové kompozici soumostí.

Text návrhu na prohlášení za kulturní památku se nezabývá pouze částí na holešovickém břehu, ale všemi jednotlivými částmi mostu na území obou katastrů v duchu pokynu Regionální komise (navrhne most jako celek). Architekt Janák se zcela jistě podílel na řešení mostu jako celku, nikoliv pouze jeho částí, protože sama bazální praxe zakázky nutně počítala s celkovým zpracováním. O tom, že architekt Janák je prokazatelně autorem architektonické koncepce také jasně dokládají známé podklady, mezi jinými architektova kresba, prezentovaná ve stálé expozici Sbírký moderního a současného umění Národní galerie ve Veletržním paláci. Není nám zřejmý smysl dotazu: autorské určení jasně dokládá jednotnost architektonického výrazu celého soumostí. Laickému pohledu se může naskýtat podezření odlišné pojetí jednotlivých částí mostu, což ovšem pochopitelně vychází z nosné konstrukce, tedy oblouků, respektive rámových železobetonových nosníků, které dimenzovali inženýři František Mencl a Václav Dašek.

**NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV
ÚZEMNÍ ODBORNÉ PRACOVÍŠTĚ
V OSTRAVĚ**

**Národní památkový ústav
územní odborné pracoviště v Praze
Na Pernštýně 12/356
110 00 Praha 1**

Váš dopis čj. | ze dne

Naše čj.

NPU-381/46839/2016

Vyřizuje | tel.

Mgr. Michaela Ryšková,
Mgr. Alena Borovcová
ryskova.michaela@npu.cz
775892640

Spisový znak
820.1

V Ostravě dne
6. 6. 2016

Návrh na prohlášení Libeňského mostu v Praze za kulturní památku – stanovisko Metodického centra průmyslového dědictví

Základní údaje

Autor: arch. Pavel Janák, Ing. František Mencl (konstrukce), Ing. dr. Václav Dašek (statické řešení rámových konstrukcí)

Datace: 1924–1928

Realizace: Dělnické podnikatelství staveb Piták a společníci (založení pilířů), Ing. Bedřich Hlava a Dr. Kratochvíl (část pilířů a klenby nad řečištěm), Ing. Dr. Karel Skorovsky (zbytek mostu).

Lokace: most přes řeku Vltavu spojuje městské části Libeň a Holešovice (ulice Octářova – holešovické nábřeží navazující na prodlouženou osu ulice Dělnická)

Materiál: Prostý beton, železobeton. Mostní římsa, vyložená na konzolách, nese zábradlí sestavené z tvárnic. Zábradlí, lícni plochy pilířů i klenb z umělého kamene, z bílého mramoru s velkými zrny, dusaného s betonovým jádrem. Dlažba asfaltová, kolem kolejí žulové kostky.

Technické údaje: Přemostění se skládá ze tří samostatných částí: překlenutí nového říčního koryta na holešovické straně o pěti polích, k němu přiléhá rámová železobetonová konstrukce nad příjezdovými cestami a kolejištěm o 8 polích, na straně na Maninách pokračuje most rámovou konstrukcí o jednom poli, na libeňské straně přemostění slepého ramene o jedné klenbě. K ní přiléhá rámová konstrukce o 4 polích. Na straně Maninského ostrova je konstrukce o čtyřech nestejných polích. Se zemní rampou na Maninách Libeňský most měří přibližně 780 m, samotná mostní konstrukce měří přibližně 370 m, šířka mostu je 21 metrů.¹

Vývoj názvu: Libeňský (1928-1938), Baxův (1938–1940, podle prvního primátora Velké Prahy), Libeňský (1940–1945), opět Baxův (1945-1952), Stalingradský (1952–1962), Libeňský (1962–).

¹ DUŠAN, Josef. *Encyklopedie mostů*. Dostupné z: <http://www.libri.cz/databaze/mosty/heslo.php?id=778>.

Hodnocení z pohledu památkové péče

Konstrukční řešení, dimenzování stavby, stavební postup

Z hlediska vývoje nejde o prvotní užití daných konstrukcí nebo použití prostého betonu / železobetonu, nebo o unikátní konstrukci. Po svém otevření se stal nejdelším i nejširším pražským mostem a je zajímavý i z hlediska použitých stavebních postupů.

V tomto případě „...regulace vytvořila řadu příznivých okolností, jichž dovedl Ing. Mencl využít k postavení svého posledního kloubového mostu z prostého betonu. Výhod bylo několik: možnost založení všech pilířů v otevřených stavebních jámách, tedy bez nákladného zakládání na keso-
nech, dále vícenásobné využití mostní skruže, zpracování výborné říční směsi písku a štěrku z ře-
čiště přímo do stavby a to vše při malé spotřebě cementu a při krajním omezení drahých žulových
kvádrů...“² Mostní klouby byly konstruovány z vyztužených betonových bloků oproti doposud uží-
vaným přesně opracovaným žulovým kvádrům s olověnými vložkami.³

Libeňský most byl dimenzován v šířce více 20 m, oproti do té doby obvyklého šestnáctimetrového
šířkového uspořádání. Šířka 21 metrů umožnila rozdělení klenby na čtyři souběžné pásy, které se
betonovaly postupně. Dřevěná skruž se mohla použít vícekrát – nejprve se postavila pro dva
vnitřní pásy a po vytvrdnutí betonu se znovu použila pro vnější pásy. Tento stavební postup byl
převzat na dalších mostních stavbách.⁴

Výtvarné řešení

Dílo vynikajícího českého architekta Pavla Janáka. Využil vlastností hmotného a těžkého působení
betonové konstrukce. V celkovém řešení doznívá kubistické tvarosloví a projevují se dobové snahy
o funkčnost a účelnost. Most není stavbou doprovázenou výtvarnými díly a je sám výtvarným dí-
lem.

Prof. Rostislav Švácha most charakterizuje takto: „V tělese mostu se střídají mohutné násypy s kle-
nutými betonovými úseky, kterým architekt Janák a konstruktér František Mencl vtiskli robustní,
pevnou a přece dokonalou formu. Dodnes na nás Libeňský most působí krásou svých plasticky
ztvárněných pilířů a oblouků na čelních stranách mostu, odvážně zavěšených schodišť, lapidárně

² FISHER, Jan, FISHER, Ondřej. *Pražské mosty*. Praha 1985, s. 113.

³ Tamtéž, s.115.

⁴ Tamtéž, s.115.

pojatých zábradlí a stožárů veřejného osvětlení. Ve všech těchto prvcích se projevil Janákův cit pro čistý architektonický tvar.“⁵

„Nikterak není na závadu těžký vzhled mostu, naopak je zcela přirozeným průvodním jevem materiálů takových technologických vlastností... ve městě a především v jeho centru je projev určité mohutnosti, reprezentačnosti a dlouhodobé trvanlivosti i v zájmu přirozeného projevu stavby na místě. Důkazem toho je most Libeňský, jehož hmotnosti vhodně využil architektonický spoluvůrce mostu, arch. Pavel Janák, k uplatnění kubistických forem výtvarného pojetí celé mostní stavby.“⁶

Architekt Pavel Janák je také autorem staršího Hlávkovy mostu, dokončeného roku 1912, na kterém spolupracoval s Františkem Menclem. Hlávkův most zdobí reliéfy vytesané přímo do betonového zdiva s lícem z umělého kamene, jejichž autory byli Myslbekovi žáci Bohumil Kafka a Ladislav Kofránek, a plastiky Josefa Štursy.⁷ Oproti Hlávkovu mostu je Libeňský puristicky čistý, je dokonalým technickým dílem, které se stává dílem uměleckým.

Urbanistický kontext

Stavba mostu spojující městské části Holešovice a Libeň souvisí historicky s regulací koryta řeky Vltavy, přeložením vltavského meandru a modernizací libeňského přístavu.⁸

Lokální význam (komparace s dalšími pražskými mosty)

Libeňský most je nedílnou součástí jedinečného souboru pěti mostních staveb (z nichž jedna byla zbořena), které tvoří jednotnou vývojovou řadu, koncipovanou Františkem Menclem na principu jednoty a odlišnosti. Sám se stal autorem konstrukcí jednotlivých mostů a k jejich výtvarnému řešení byli přizváni významní čeští soudobí architekti – Pavel Janák, Mečislav Petrů, Josef Chochol, Vlastislav Hofman.⁹ Jednotícím prvkem souboru se stala klenutá konstrukce, kterou považoval

⁵ ŠVÁCHA, Rostislav. *Zachraňme libeňský most*. Dostupné z: <http://stary-eb.zastarouprahu.cz/kauzy/libenmost/tiskzpr2005.htm> (online 27. 6. 2015).

⁶ FISHER, Jan, FISHER, Ondřej. *Pražské mosty*. Praha 1985, s. 114-115.

⁷ Tamtéž, s. 104.

⁸ Tamtéž, s. 113.

⁹ 1. Hlávkův most (1912, F. Mencl, P. Janák, kulturní památka), 2. Mánesův most (1913, F. Mencl, M. Petrů, kulturní památka), 3. původní Trojský most (1928, F. Mencl, J. Chochol, zbořen 1977), 4. Libeňský (1928, F. Mencl, P. Janák), 5. Jiráskův (1933, F. Mencl, V. Hofman, kulturní památka).

Menci pro obraz Prahy za nevhodnější a která byla obměňována u jednotlivých mostů jak technicky, tak výtvarně.¹⁰

Republikový význam

Konstrukce mostu lze rozdělit podle materiálu na mosty dřevěné, kamenné, kovové a železobetonové, případně kombinované. Každá z uvedených skupin prošla svým specifickým typologickým vývojem, který lze charakterizovat inovativními realizacemi (prvotní použití určitého řešení, typu konstrukce apod.) nebo realizacemi výjimečných parametrů (největší rozpětí, výška mostovky aj.). Železobetonové konstrukce se v Českých zemích uplatnily s jistým zpožděním po jejich prvotním použití (Monier, Chazelet 1875; Hennebique, Chatelleraullt, 1899).

V kontextu českých zemí byl první zkušební betonový oblouk vybudován v Praze-Podolí v roce 1892, došlo však k jeho zřícení. První železobetonový most systému Monier byl postaven v Praze-Podolí přes Rokytku (1896, uvádí se též 1903), další dva pak přes Bečvu v Přerově (1903) a v Hranicích (1904). Oba mosty přes Bečvu byly zničeny v roce 1945 německou armádou.¹¹

Libeňský most patří konstrukcí mezi mosty z prostého betonu s trojkloubovými oblouky, které přinesly zjednodušení nosné soustavy na úkor statické únosnosti. Tato konstrukce byla před výstavbou Libeňského mostu uplatněna na dvou pražských mostech: v případě mostu arcivévodky Františka Ferdinanda (1910–1914, později Mánesova) s rozpětím největšího pole 41,8 m a mostu Hlávčova (1910–1911) s rozpětím největšího pole 39,0 m. V letech 1924–1928 pak byl vybudován Libeňský most s rozpětím největšího pole 42,8 m.

K dalším konstrukčním typům náleží železobetonové obloukové mosty se zavěšenou mostovkou (prototyp prof. Stanislava Bechyněho, poprvé uplatněný v Hořepníku přes Trnavu v roce 1913, a Vierendeelův nosník, například v Darkově přes Olši, 1924–1925), obloukové mosty s velkým rozpětím (významné v evropském kontextu; např. most přes Lužnici v Bechyni, 1926–1928), složitější statické soustavy se zesílenou mostovkou (například přes Lužnici v Táboře, 1934–1935, nebo

¹⁰ Libeňský most – umělecko historické zhodnocení. *Věstník Klubu Za starou Prahu*, 2004, č. 3.

¹¹ Z přerovského mostu jsou zachovány původní opěry a dekorativní pylon. Z mostu hranického byly zachovány původní opěry a most byl obnoven bez dekorativních pylonů.

Jiráskův most přes Vltavu v Praze, 1932) nebo spojité trémové konstrukce (most přes Vltavu ve Vestci, 1936–1938).¹²

Světový význam

Metodické centrum konzultovalo význam mostu v širším kontextu s Axelem Föhlem.¹³ Ten nachází u Libeňského mostu silné akcenty českého architektonického stylu – kubismu – a poukazuje na to, že jinde ve světě nejsou dochovány konstrukce a jiné technické stavby v tomto stylu. Vyzdvihuje, že ačkoli je most ve špatném stavu, je dochováno mnoho původních prvků (kandelábrů, zábradlí, balustrády, schodiště), což je samo o sobě ojedinělé u stavby z 20. let 20. století.¹⁴

Současný stav a nedostatečná dopravní kapacita

Předmětem posouzení metodického centra není technický stav mostu. Ten byl prověřen několika posudky. Posudek Kloknerova ústavu vyhodnocuje jako kritické rámové konstrukce průjezdů, zejména na holešovické straně (kde došlo k podepření v roce 2009) a konstrukce schodišť. Lepší, ale ne dobrý stav) předpokládá u oblouků. Oba posudky se shodují v závěru, že tristní stav je výsledkem dlouhodobého zanedbání údržby, ale že rekonstrukce je stále ještě možná.¹⁵

Zvýšené požadavky na zátěž doporučuje Ing. Jandáček řešit stavebními úpravami, zesílením nebo náhradou zásypů lehčím materiálem nebo lehkým betonem, u železobetonových konstrukcí zesílením a přidáním výztuží, případně nahrazením betonových konstrukcí při zachování tvaru.

¹² DIETRICH, J. Richard. *Faszination Brücken*, München 2001, s. 81; FISHER, Jan, FISHER, Ondřej. *Pražské mosty*. Praha 1985, s. 111–119. JANDA, Lubor. Inženýrské konstrukce betonové a ocelové. In SMOLKA, Ivan – FOLTA, Jaroslav. *Studie o Technice v Českých zemích 1918-1945*. Svazek VI. Praha 1995, s. 766–770; JOSEF, Dušan. *Encyklopedie mostů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha 2002.

¹³ Axel Fohl, přední německý specialista na průmyslové dědictví. V letech 1974–2012 působil na Státním úřadu pro ochranu historických památek Severního Porýní-Vestfálska / Rheinisches Amt für Denkmalpflege, od roku 2008 spolupracuje s UNESCO na Seznamu světového kulturního dědictví. Dlouhodobě přednáší na vysokých školách a univerzitách – Brunswick University of Technology, Delft University of Technology, Donau-Universität Krems aj. Od roku 1998 je členem redakční rady *Industrial Archaeology Review*. Je autorem řady odborných publikací, mimo jiné: *Bauten der Industrie und Technik* (1994, 1996 2. vyd.), *Die Industriegeschichte des Wassers*, *Transport, Energie, Versorgung* (1985), *Die Industriegeschichte des Textils*. Technik, Architektur, Wirtschaft (1988), *Architekturführer Ruhrgebiet* (2010).

¹⁴ “Ich würde weniger versuchen, die Libensky Most in einen internationalen Zusammenhang zu stellen, als zu betonen, wie einzigartig ein Verkehrsbauwerk wie diese Brücke ist, die starke Akzente des für Tschechien charakteristischen Architekturstils des Kubismus repräsentiert. Nirgendwo auf der Welt gibt es sonst Bauwerke und schon gar nicht technische Bauwerke, in diesem Stil. Auch wenn die Brücke in schlechtem Zustand ist, viele originale Bauteile sind erhalten: Lampenmasten, Geländer, Brüstungen, Treppenabgänge sind original erhalten. Dies alleine ist eine europäische Seltenheit bei einem Bauwerk von 1924.” Citováno z e-mailové korespondence z července 2015.

¹⁵ Mimo jiné: JANDÁČEK, Václav. Libeňský most – posouzení technického stavu. *Věstník Klubu Za starou Prahu*. 2004, č. 3. [online] Dostupné z: <http://stary-web.zastarouprahu.cz/kauzy/libenmost/ohrtrva.htm>. [cit. 29. 6. 2015]; Petr Tej, Jiří Kolísko, Vítězslav Vacek, Petr Bouška a kol. Libeňský most, expertní zpráva, Kloknerův ústav ČVUT, 17. 12. 2015, převzato z Návrhu na prohlášení za kulturní památku, Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Praze, zprac. Ing. arch. Matyáš Kracík, 18. 2. 2016.

Rozšíření mostu o dva další jízdní pruhy by znamenalo likvidaci jeho architektonických hodnot. Nutnost rozšíření mostu je však sporná.¹⁶

Závěr

Libeňský most představuje jedinečné dílo, jehož hodnoty spočívají v několika rovinách.

1. Je součástí souboru pražských mostů, v nichž František Mencl v jednom harmonickém celku spojil různé typy klenutých mostů a jejich výtvarného ztvárnění. Spoluprací s význačnými a pokrokovými českými architekty zde byl vytvořen hodnotný soubor, jak sám Mencl zamýšlel, jednotný v celku a rozmanitý v jednotlivosti. Zároveň je potřeba zdůraznit, že vltavské mosty ve své časové i slohové rozmanitosti představují **jeden ze základních vizuálních znaků Prahy** a Menclův soubor je významnou součástí tohoto obrazu. Domníváme se tedy, že by měl být chráněny všechny mosty, jež tento soubor spoluvytvářejí.¹⁷
2. Architektonické formy, které robustní hmotě Libeňského mostu vtiskl Pavel Janák, vycházejí z kubistických forem, jsou však modelovány v čistých až puristických formách. Architektonické detaily zábradlí, balkonů, schodišť a osvětlení vyvažují strohost a robustnost celkové hmoty. Lze říci, že Libeňský most je dílem architekta, který se významně podílel na **formování a vývoji architektonických a výtvarných tendencí v českém meziválečném prostředí** a je důležitou součástí tohoto vývoje.
3. Významná je **vysoká míra authenticity**. Most, vystavěný v letech 1924–1928, je dochován sice v technicky špatném, avšak víceméně původním stavu, a to včetně architektonických detailů.

S pozdravem

Doc. PhDr. Ing. arch. Miloš Matěj, Ph.D. et Ph.D.
ředitel Metodického centra průmyslového dědictví

Na vědomí:
Národní památkový ústav, generální ředitelství, Ing. arch. Eva Dvořáková

¹⁶ ŠVÁCHA, Rostislav. *Zachraňme libeňský most*. Dostupné z: <http://stary-eb.zastarouprahu.cz/kauzy/libenmost/tiskzpr2005.htm> (online 27.6.2015).

¹⁷ Hlávčův, Jiráskův a Mánesův most byly prohlášeny kulturními památkami.